

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**СТРАХУВАННЯ
У МІЖНАРОДНОМУ ТУРИЗМІ**

**Робоча програма
для студентів спеціальності 242 "Туризм"
першого (бакалаврського) рівня**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2017**

УДК 368:338.48–027.543(07)

ББК 65.271р+65ю433р

С 83

Затверджено на засіданні кафедри туризму.

Протокол № 2 від 14.09.2016 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: А. В. Кравцова

М. В. Алдошина

Страхування у міжнародному туризмі : робоча програма
С 83 для студентів спеціальності 242 "Туризм" першого (бакалаврського)
рівня : [Електронне видання] / уклад. А. В. Кравцова, М. В. Алдо-
шина. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. – 56 с.

Подано тематичний план навчальної дисципліни та її зміст за модулями й темами, уміщено плани лекцій і семінарських (практичних) занять, матеріал для закріплення знань (завдання для самостійної роботи, контрольні запитання), критерії оцінювання знань студентів, професійні компетентності, якими повинен володіти студент після вивчення дисципліни.

Рекомендовано для студентів спеціальності 242 "Туризм" першого (бакалаврського) рівня.

УДК 368:338.48–027.543(07)

ББК 65.271р+65ю433р

© Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, 2017

Вступ

Індустрія туризму на сучасному етапі розвитку разом із задоволенням становить певну небезпеку для життєдіяльності туристів. Обстановка в ряді традиційно туристичних країн стає дедалі неспокійною. Стихійні лиха, нещасні випадки, прорахунки у виробничо-господарській діяльності та інші непередбачені події можуть порушити збалансовану діяльність туристичного комплексу.

Для забезпечення стабільної діяльності туристичних підприємств та гарантування якісного відпочинку туристам використовують страхування як інструмент управління ризиками. Страхування як складова частина системи безпеки життєдіяльності в туристичній індустрії сприяє стабілізації діяльності туристичних підприємств, а також безпеці туристичних подорожей як в Україні, так і за її межами.

Страхування – це система відносин із захисту майнових інтересів суб'єктів господарювання та громадян після певних несприятливих подій (страхових випадків) за рахунок грошових фондів, сформованих зі страхових внесків, що вони сплачують.

Розвиток туристичної діяльності, обумовлено великою кількістю ризиків, із якими стикаються як туристи, так і туристичні фірми, отже, туристичну діяльність безпосередньо пов'язано зі страхуванням і цей зв'язок із кожним роком стає все міцнішим.

Навчальна дисципліна "Страхування у міжнародному туризмі" є вибірковою навчальною дисципліною, яку вивчають, згідно з навчальним планом підготовки фахівців освітнього ступеня "бакалавр" спеціальності 242 "Туризм" першого бакалаврського рівня.

1. Опис навчальної дисципліни

Назви показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 2	Галузь знань 24 "Сфера обслуговування"	За вибором
Змістових модулів – 2	Спеціальність 242 "Туризм"	Рік підготовки
Загальна кількість годин – 72		4-й
		Семестр
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2; самостійної роботи студента – 2 – 3	Освітній ступінь: бакалавр	7-й
		Лекції
		14 год
		Практичні, семінарські
		16 год
		Самостійна робота
		42 год
		Вид контролю
залік		

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної й індивідуальної роботи для денної форми навчання становить 64 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання даної навчальної дисципліни є ознайомлення з теорією страхової справи та формування практичних навичок учасника сучасного туристичного бізнесу в наданні страхових послуг туристам.

Для досягнення мети поставлено такі основні **завдання**:

вивчити основні питання теорії страхування, усвідомити основні функції, сутність та зміст страхування;

ознайомитися з вітчизняною та міжнародною страховою термінологією, формами та класифікацією страхування, найважливішими умовами (правилами) особистого й майнового страхування туристів, громадянської відповідальності автотуристів (мандрівників), екологічним страхуванням та ін.;

освоїти методологію актуарних розрахунків страхових тарифів, економічного аналізу страхових операцій, питання перестрахування, вирахування страхових тарифів за різними видами страхування тощо;

здобути необхідний обсяг знань із правових взаємовідносин страхувальника та страховика, організаційних ознак побудови страхових організацій.

"Страхування у міжнародному туризмі" – навчальна дисципліна, що вивчає інструментарій страхової справи, розуміння фінансово-економічних аспектів сфери страхування, застосування яких дає можливість ефективно використовувати цю сферу як механізм подолання ризиків у практичній діяльності.

Об'єктом навчальної дисципліни є організаційно-економічні форми взаємодії страхових компаній із туристичними організаціями.

Предметом – страхова діяльність як система економічних відносин.

Вивчення даної навчальної дисципліни студент розпочинає, прослухавши більшість навчальних дисциплін гуманітарного та професійного циклів. Теоретико-методологічною базою вивчення цієї дисципліни є такі навчальні дисципліни, як: "Макроекономіка", "Мікроекономіка", "Економіка підприємства", "Менеджмент", "Економічний аналіз", "Економетрика", "Статистика". У свою чергу, знання з даної навчальної дисципліни забезпечують успішне виконання тренінгів, міждисциплінарних комплексних курсових робіт, бакалаврських та магістерських дипломних робіт.

У процесі навчання студенти здобувають необхідні знання під час лекційних занять і виконання практичних завдань. Найбільш складні питання винесено на розгляд та обговорення під час семінарських занять. Також великого значення у процесі вивчення та закріплення знань набуває самостійна робота студентів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

зміст, основні характеристики, цілі та завдання страхування в туризмі;
основні поняття, закономірності та характерні риси страхового бізнесу у сфері туризму;

види та форми страхування туристів і туристичних підприємств;

механізм страхування туристичних організацій;

особливості системи "Асистанс";

основні проблеми страхування в Україні;

напрями розвитку міжнародного страхового ринку;

нормативно-правову основу правовідносин сторін процесу страхування туристів та туристичних підприємств;

сутність і механізм проведення процедури перестрахування;

основні страхові ризики в туризмі та методи управління ними;

механізм установаження страхових тарифів у туризмі;

особливості просування послуг страхування туристів та туристичних підприємств;

уміти:

робити розрахунки зі страхування майна й життя туристів в Україні та за кордоном;

здійснити аналіз нормативно-правової бази страхування у сфері туризму;

укладати договори страхування туристів та туристичних підприємств;

контролювати виконання умов страхового договору;

давати рекомендації з використання страхових полісів під час виїзду в різні країни світу;

виявляти й оцінювати страхові ризики, що виникають у туризмі, та вибирати методи управління ними;

розраховувати розмір страхового фонду, страхових внесків та страхових виплат;

визначати страхові тарифи для туристів та туристичних підприємств;

розробляти ефективні системи знижок для різних категорій туристів та туристичних підприємств;

проводити тестування туристів щодо їхньої задоволеності страховими компаніями;

розробляти та просувати продукти страхування в туристичній сфері.

У процесі викладання навчальної дисципліни основну увагу приділяють оволодінню студентами професійними компетентностями, наведеними в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

**Професійні компетентності, яких набувають студенти
після вивчення навчальної дисципліни**

Коди компетентностей	Назви компетентностей	Складові частини компетентностей
СМТ*1	Визначення теоретичного підґрунтя страхування в міжнародному туризмі та основних видів страхування в туристичній діяльності	Здатність обґрунтовувати основні види ризику в туризмі, оцінювати страхові ринки провідних країн, визначати форми та види страхування за критеріями
		Здатність розраховувати транспортні ризики в туризмі та забезпечувати умови страхування за системою "Асистанс", планувати особисте страхування та оцінювання ефективності страхування туристичних підприємств
		Здатність розраховувати відповідальність суб'єктів туристичної діяльності, планування та організації страхування екологічної відповідальності
СМТ 2	Аналіз діяльності туристичних компаній у сфері туризму та механізму страхових тарифів	Здатність визначати правові основи діяльності страхових компаній і факторів, що впливають на їхню ефективність, характерні ознаки промислово-фінансових груп, концернів та господарських організацій
		Здатність обґрунтовувати необхідність у перестрахованні, визначенні основних джерел страхових виплат та страхового відшкодування
		Здатність визначати систему ризиків та управління ними, сутність актуарних розрахунків та їхню класифікацію
		Здатність визначати основні напрями маркетингової діяльності у страхуванні
		Здатність визначати напрями вдосконалення страхування в Україні

*СМТ – страхування у міжнародному туризмі.

Структуру складових частин професійних компетентностей та їхнє формування, відповідно до Національної рамки кваліфікацій України, наведено в додатку А.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Теоретичні основи та види страхування в міжнародному туризмі

Тема 1. Основні поняття у страхуванні туристів і туристичних підприємств

1.1. Страхування як складова частина системи безпеки в міжнародному туризмі

Визначення сутності поняття "небезпека діяльності". Характеристика сучасної страхової обстановки у традиційно туристичних країнах. Визначення основних видів ризику в туризмі. Страхування туристів та працівників туристичної індустрії.

1.2. Поняття, що характеризують умови страхової діяльності

Економічний зміст страхування в туризмі. Функції страхування. Учасники страхування. Документальне засвідчення угоди між учасниками. Об'єкти страхування: майно, відповідальність, життя, здоров'я. Визначення понять "страхова подія", "страховий випадок". Характеристика основних понять, пов'язаних зі страховими виплатами.

Тема 2. Сучасний стан розвитку страхового ринку

2.1. Міжнародний ринок страхування

Страхування в умовах світової глобалізації. Основні тенденції та характерні риси розвитку світового страхового ринку. Аналіз розвитку світового ринку страхування на основі макроекономічних показників за країнами.

2.2. Страхові ринки провідних країн світу

Міжнародна класифікація страхування ЗЕД. Страховий ринок США. Страховий ринок Німеччини. Страховий ринок Великої Британії. Страховий ринок Японії. Страховий ринок країн-членів ЄС.

2.3. Сучасний стан страхового ринку України

Державне регулювання страхової діяльності в Україні. Популярність страхування в Україні. Аналіз основних показників розвитку сфери страхування. Перехід національного страхового ринку на міжнародні стандарти. Динаміка розвитку окремих видів страхування.

Тема 3. Види та форми страхування в туризмі

3.1. Класифікація видів страхування в туризмі

Види страхування за критерієм "об'єкт страхування" (особисте страхування, страхування майна, страхування відповідальності, перестраховування). Види страхування за критерієм "види страхових виплат". Основні види страхування в туризмі. Специфічні види страхування. Види страхових випадків.

3.2. Форми страхування туристів та туристичних підприємств

Добровільне та обов'язкове страхування та їхні види, відповідно до законодавства України. Страхування за формою організації: індивідуальне та групове страхування в туризмі.

Тема 4. Основні системи страхування зовнішньоекономічних зв'язків у туризмі

4.1. Характерні особливості системи "Асистанс"

Системи страхування в зовнішньоекономічних відносинах. Характеристика сутності системи "Асистанс". Правова база страхування в системі "Асистанс" в Україні. Умови страхування за системою "Асистанс". Основні види системи "Асистанс" у туризмі.

4.2. Страхування транспортних ризиків у туризмі

Особливості страхування в системі "Зелена карта". Умови вступу країни до Європейської системи "Зелена карта" (практика України). Страхування транспортного засобу "Авто-КАСКО". Комплексне страхування транспортних ризиків.

Тема 5. Особисте страхування туристів

5.1. Особливості особистого страхування

Визначення поняття особистого страхування. Історичні відомості виникнення особистого страхування. Класифікація видів особистого страхування. Особисте страхування виїзного туризму.

5.2. Страхування життя туристів

Визначення поняття "страхування життя" накопичувального страхування. Основні види страхування життя: з уповільненою виплатою ренти; довічної ренти; житлової ренти; пенсійне страхування; страхування дітей; страхування до одруження.

5.3. Страхування від нещасного випадку

Критерії відбору до трактування нещасних випадків та визначення ціни страхування. Правила страхування від нещасних випадків: визначення об'єкта страхування (особи, які не підлягають страхуванню). Виплата страхового відшкодування та його розмір. Випадки, що не передбачають виплату відшкодування. Перелік документів, необхідних для отримання відшкодування.

5.4. Медичне страхування туристів та робітників туристичних підприємств

Особливості обов'язкового та добровільного медичного страхування. Основні програми медичного страхування в Україні. Перелік необхідних документів для отримання страхового відшкодування.

Тема 6. Майнове страхування туристів і туристичних підприємств

6.1. Страхування туристичних підприємств

Об'єкти страхування майна виробничих підприємств, пов'язаних із туристичною діяльністю: основні фонди, оборотні фонди, об'єкти незавершеного будівництва. Страхування майна підприємств сфери послуг. Межі оцінювання вартості майна. Страхове відшкодування.

6.2. Страхування майна туристів

Страхування предметів особистого користування. Страхування майна, що беруть на прокат під час подорожі. Можливі види страхових подій.

Тема 7. Страхування відповідальності у сфері туризму

7.1. Основні види страхування відповідальності

Страхування цивільної відповідальності. Страхування професійної відповідальності. Страхування відповідальності за якість послуг та продуктів. Страхування відповідальності за договором. Види обов'язкового страхування в туризмі.

7.2. Страхування відповідальності суб'єктів туристичної діяльності

Особливості страхування відповідальності у сфері туризму в Україні. Основні споживачі страхування відповідальності в туристичному бізнесі.

Страховання загальноцивільної відповідальності фізичних осіб під час поїздок за кордон. Страховання специфічних туристичних ризиків.

Тема 8. Екологічне страхування в туризмі

8.1. Значення екологічного страхування для розвитку туристичної сфери

Взаємозв'язок між екологічним страхуванням та розвитком зеленого туризму. Екологічні ризики. Об'єкти та суб'єкти екологічного страхування. Особливості оцінювання збитків за екологічного страхування.

8.2. Світовий досвід страхування екологічної відповідальності

Страховання екологічної відповідальності у країнах Європи. Групування виробничих підприємств за рівнем екологічної небезпеки. Страховання екологічної відповідальності у США.

Змістовий модуль 2

Діяльність туристичних компаній

та механізм установаження страхових тарифів

Тема 9. Страхова організація, її роль та місце в економічній системі

9.1. Страхова організація як суб'єкт господарювання

Роль страхової організації в туристичному виді економічної діяльності. Механізм функціонування страхової компанії. Правові основи діяльності страхових підприємств в Україні. Фактори, що впливають на ефективність діяльності страховиків.

9.2. Організаційно-правові форми страхових підприємств

Особливості вузькоспеціалізованих та багатогалузевих страхових підприємств. Акціонерні страхові компанії як основа страхової системи. Державні страхові компанії. Відмінність товариств взаємного страхування та кептивних страхових компаній.

Тема 10. Організація страхування в зовнішньоекономічній діяльності

10.1. Об'єднання страхових підприємств

Створення концернів та господарських асоціацій. Сутність та причини створення консорціумів. Характерні ознаки промислово-фінансових груп. Страхові пули як тимчасові об'єднання страхових компаній.

10.2. Системи страхових відносин

Особливості здійснення співстрахування. Характерні риси взаємного страхування. Доцільність здійснення самострахування. Сутність подвійного страхування.

Тема 11. Процедура перестраховування в туризмі

11.1. Сутність та основні поняття перестраховування

Обґрунтування необхідності процесу перестраховування. Суб'єкти та об'єкт перестраховування. Передача ризику в ретроцесію. Основні принципи перестраховування. Сутність операції фронтування. Визначення власного утримання.

11.2. Види перестраховувальних операцій

Сутність факультативних та договірних операцій перестраховування. Розподіл ризику між перестраховувальниками на основі пропорційних та непропорційних договорів. Сутність кватного та ексцедентного договорів. Договір ексцедента збитку як найбільш поширена форма непропорційного перестраховування. Договір ексцедента збитковості.

Тема 12. Страхові правовідносини сторін

12.1. Законодавча основа діяльності страхових компаній

Основні джерела страхового права в Україні. Закон України "Про страхування". Укладення договору страхування. Основні права та обов'язки страховиків та страхувальників. Проведення страхової експертизи. Порядок здійснення страхових виплат та страхового відшкодування. Відмова у страхових виплатах або страховому відшкодуванні.

12.2. Забезпечення платоспроможності страховиків

Ліцензування діяльності страховиків. Умови забезпечення платоспроможності страховиків. Утворення страхових резервів. Формування фондів страхових гарантій.

Тема 13. Страхові ризики у сфері туризму та управління ними

13.1. Сутність та класифікаційна система ризиків

Поняття страхового ризику. Класифікація ризиків за причиною виникнення. Характерні ознаки екзогенних та ендемогенних ризиків. Чисті та спекулятивні ризики. Страхові та нестрахові ризики. Основні критерії страхового ризику. Фактори ризику для туристів.

13.2. Управління ризиками в туристичній діяльності

Сутність та мета ризик-менеджменту. Місце страхування у структурі ризик-менеджменту. Методи контролю за ризиками на туристичних підприємствах. Способи фінансування ризиків. Програми страхування ризиків туристичних підприємств. Контроль за світовими ризиками.

Тема 14. Ціноутворення в туристичному страхуванні

14.1. Актуарні розрахунки у страхуванні

Сутність актуарних розрахунків у страхуванні та їхня класифікація. Тарифна політика. Страхова статистика як база для розрахунку страхової премії. Основні показники страхової статистики.

14.2. Установлення страхових тарифів

Структура тарифної ставки. Розрахунок страхового тарифу за ризиковими видами страхування. Ціна довгострокового страхування життя.

Тема 15. Просування послуг страхування туристів і туристичних підприємств

15.1. Аквізиція страхової компанії

Сутність та основні типи аквізиції. Основні напрями маркетингової діяльності у страхуванні. Система маркетингової інформації. Особливості рекламної діяльності у страхуванні.

15.2. Діяльність страхових посередників

Страхові агенти як повноважні представники страхових компаній. Діяльність генеральних агентів. Характерні риси незалежних посередників страхових компаній – брокерів.

Тема 16. Проблеми страхування в туризмі

16.1. Недоліки страхової діяльності

Неадекватність визначення ціни страхування. Неможливість забезпечити повну компенсацію збитків. Затримка в часі між настанням страхового випадку та виплатою страхового відшкодування. Неоднаковий ступінь вигідності для страховика різних видів страхування.

16.2. Злочини у страхуванні туристів та туристичних підприємств

Шахрайства страхувальників у різних країнах світу. Махінації туристичних фірм. Злочини в інтересах страховиків. Протиправні дії у страховому процесі тих, хто виїжджає за кордон. Методи боротьби зі злочинністю у страхуванні.

4. Структура навчальної дисципліни

Із самого початку вивчення навчальної дисципліни кожен студент має бути ознайомлений як із робочою програмою навчальної дисципліни та формами організації навчання, так і зі структурою, змістом та обсягом кожного з її змістових модулів, а також з усіма видами контролю та методикою оцінювання сформованих професійних компетентностей.

Вивчення студентом навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного та ґрунтовного опрацювання змістових модулів. Змістовий модуль – це окремий, відносно самостійний блок дисципліни, який логічно об'єднує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками. Тематичний план дисципліни складається із двох змістових модулів (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	денна форма			
	усього	у тому числі		
		лекційні	практичні/ семінарські	самостійна робота
	підготовка до занять			
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи та види страхування в міжнародному туризмі				
<i>Тема 1. Основні поняття у страхуванні туристів і туристичних підприємств.</i>	10	2	2	6
<i>Тема 2. Сучасний стан розвитку страхового ринку.</i>				
<i>Тема 3. Види та форми страхування в туризмі</i>				
<i>Тема 4. Основні системи страхування зовнішньоекономічних зв'язків у туризмі.</i>	10	2	2	6
<i>Тема 5. Особисте страхування туристів.</i>				
<i>Тема 6. Майнове страхування туристів і туристичних підприємств</i>				

1	2	3	4	5
<i>Тема 7.</i> Страхування відповідальності у сфері туризму. <i>Тема 8.</i> Екологічне страхування в туризмі	10	2	2	6
Разом за змістовим модулем 1	30	6	6	18
Змістовий модуль 2. Діяльність туристичних компаній та механізм установавання страхових тарифів				
<i>Тема 9.</i> Страхова організація, її роль та місце в економічній системі. <i>Тема 10.</i> Організація страхування в зовнішньоекономічній діяльності	10	2	2	6
<i>Тема 11.</i> Процедура перестрахування в туризмі. <i>Тема 12.</i> Страхові правовідносини сторін	10	2	2	6
<i>Тема 13.</i> Страхові ризики у сфері туризму та управління ними. <i>Тема 14.</i> Ціноутворення в туристичному страхуванні	10	2	2	6
<i>Тема 15.</i> Просування послуг страхування туристів та туристичних підприємств. <i>Тема 16.</i> Проблеми страхування в туризмі	12	2	4	6
Разом за змістовим модулем 2	42	8	10	24
Усього годин за модулями	72	14	16	42

Кожний змістовий модуль містить лекції, семінарські заняття, самостійну роботу студентів, які завершують рейтинговим контролем за рівнем засвоєння знань програмного матеріалу даної частини курсу. Оцінювання успішності знань студентів здійснюють у формі поточного контролю. Завданням поточного контролю є перевірка розуміння матеріалу, вироблення навичок у самостійному опрацюванні текстів, здатності до їхнього осмислення та уміння подати знання матеріалу публічно та письмово.

5. Теми та плани семінарських занять

Семінарське заняття – це форма навчального заняття, за якої викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів. На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами доповіді та презентації з окреслених питань (табл. 5.1), їхні виступи, активність у дискусії, уміння формулювати та відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові бали за кожне семінарське заняття виставляють у відповідний журнал. Набрані студентом бали

за окремі семінарські заняття враховують у процесі накопичення підсумкових балів із даної навчальної дисципліни.

Таблиця 5.1

Плани семінарських занять

Назви тем	Програмні питання	Кількість годин	Література
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи та види страхування в міжнародному туризмі			
<p><i>Тема 1.</i> Основні поняття у страхуванні туристів і туристичних підприємств.</p> <p><i>Тема 2.</i> Сучасний стан розвитку страхового ринку.</p> <p><i>Тема 3.</i> Види та форми страхування в туризмі</p>	<p><i>Тема семінарського заняття</i> <i>"Необхідність у державному регулюванні страхової діяльності та його значення"</i></p> <p>1. Загальний розгляд традиційних видів та визначення специфічних видів страхування в туризмі.</p> <p>2. Сучасний стан страхового ринку в Україні: особливості страхування туризму в Україні.</p> <p>3. Зарубіжний досвід страхування життя та перспективи його впровадження в Україні</p>	2	<p>Основна: [2 – 4].</p> <p>Додаткова: [11; 14; 20]</p>
Змістовий модуль 2. Діяльність туристичних компаній та механізм установаження страхових тарифів			
<p><i>Тема 11.</i> Процедура перестраховання в туризмі.</p> <p><i>Тема 12.</i> Страхові правовідносини сторін</p>	<p><i>Тема семінарського заняття</i> <i>"Тенденції розвитку ринку перестраховання в Україні"</i></p> <p>1. Витоки та світова історія розвитку перестраховання.</p> <p>2. Державне регулювання перестрахових відносин в Україні.</p> <p>3. Аналіз джерел страхового права в Україні</p>	2	<p>Основна: [1; 5].</p> <p>Додаткова: [10; 25; 26]</p>
Усього годин		4	

6. Теми практичних занять

Практичне заняття – це форма навчального заняття, за якої викладач організовує детальний розгляд окремих теоретичних положень

навчальної дисципліни та формує вміння та навички у їхньому практичному застосуванні шляхом індивідуального виконання студентом сформульованих завдань. Проведення таких занять ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі: тестах для виявлення ступеня оволодіння необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різного рівня складності для вирішення їх на занятті. Воно містить здійснення попереднього контролю за знаннями, уміннями й навичками студентів; ставлення загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів; вирішення завдань із їхнім обговоренням; виконання контрольних завдань, їхню перевірку, оцінювання (табл. 6.1).

Таблиця 6.1

Перелік тем практичних занять

Назви змістових модулів	Теми практичних занять (за модулями)	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи та види страхування в міжнародному туризмі	<i>Завдання 1.</i> Умови здійснення обов'язкового та добровільного медичного страхування. <i>Завдання 2.</i> Умови та порядок страхування домашнього майна громадян	2	Основна: [2; 3; 9]. Додаткова: [18 – 22]
	<i>Завдання 3.</i> Особливості здійснення обов'язкового страхування відповідальності власників автотранспортних засобів. <i>Завдання 4.</i> Особливості здійснення страхування відповідальності за забруднення довкілля	2	Основна: [4; 7; 9]. Додаткова: [17 – 21]
Змістовий модуль 2. Діяльність туристичних компаній та механізм установлення страхових тарифів	<i>Завдання 5.</i> Формування органів управління страховою компанією та об'єднання страховиків. <i>Завдання 6.</i> Формування та реалізація страхових послуг кінцевому споживачу в зовнішньоекономічній діяльності	2	Основна: [1; 5; 6]. Додаткова: [10; 16; 25; 26]
	<i>Завдання 7.</i> Методи оцінювання ризику та визначення доцільності його страхування. <i>Завдання 8.</i> Порядок визначення вартості послуг страховика, сплати податку із прибутку з ризикового страхування	2	Основна: [1; 5; 6]. Додаткова: [10; 13; 22]

1	2	3	4
	<i>Завдання 9.</i> Необхідність у проведенні маркетингових досліджень у страхуванні та його методика. <i>Завдання 10.</i> Проблеми становлення страхового ринку України та інтеграції у світовий страховий простір	2	Основна: [1; 5; 6]. Додаткова: [10; 14; 15; 19; 22]
	<i>Колоквіум</i> за змістовими модулями	2	Основна: [1 – 9]. Додаткова: [10 – 19]
Разом годин за змістовими модулями			12

6.1. Приклади типових практичних завдань до тем

Змістовий модуль 1

Теоретичні основи та види страхування в міжнародному туризмі

Тема 5. Особисте страхування туристів

Завдання 1. Визначте річний страховий внесок за договором накопичувального страхування життя на основі таких даних:

- 1) страхова сума – 30 000 грн;
- 2) страховий внесок-нетто на 1 000 грн – 25 грн;
- 3) питома вага внеску-нетто у внеску-брутто – 85 %.

Завдання 2. Громадянин купив залізничний квиток вартістю 170 грн і під час поїздки був травмований, унаслідок аварії поїзда. Лікування травми тривало 170 днів, після чого йому було встановлено III групу інвалідності.

Визначте величину страхового платежу й розмір страхового відшкодування, яке повинен отримати громадянин за наслідки травми.

Завдання 3. Страхова компанія уклала договір із промисловим підприємством про добровільне колективне медичне страхування 500 працівників. Середня вартість обслуговування в поліклініках, із якими страхова компанія укладає договір, становить 5 000 грн на рік, а в лікарнях – 7 500 грн на рік. Імовірність госпіталізації дорівнює 25 %. Витрати страховика на ведення страхової діяльності в розрахунку на одну застраховану особу становлять 1 500 грн, плановий прибуток – 25 %.

Визначте страховий внесок промислового підприємства на медичне страхування 500 працівників.

Змістовий модуль 2
Діяльність туристичних компаній
та механізм устанавлення страхових тарифів

Тема 13. Страхові ризики у сфері туризму та управління ними

Завдання 1. Підприємство застрахувало своє майно в розмірі 80 % балансової вартості, яка на день договору страхування становила 400 тис. грн. У договорі окремо обумовлено відповідальність страховика за додатковий ризик – крадіжку. Тарифна ставка зі страхування майна становить 0,8 грн зі 100 грн страхової суми, а за додаткову відповідальність – 2,1 грн.

Визначте страхову суму та загальний розмір страхового платежу.

Завдання 2. Страхова сума за договором страхування майна становить 90 000 грн.

Визначте розмір страхової премії, якщо страховий тариф становить 0,6 % за умови, що договір укладено на 1 рік. Термін дії договору 6 міс., що передбачає збільшення страхового тарифу на 40 %.

Приклади тестів до теми 9

1. Які відокремлені підрозділи можуть створювати страховики:
 - а) банки та інші кредитні установи;
 - б) філії, представництва, агентства;
 - в) фондові біржі;
 - г) виробничі й торговельні підприємства?
2. Яка основна мета діяльності товариств взаємного страхування:
 - а) створення страхового захисту членів товариства;
 - б) організація обов'язкового страхування;
 - в) страхові операції з будь-яких видів страхування;
 - г) перестраховування ризиків інших страховиків?
3. Кількість учасників (засновників) страховика, згідно з вимогами Закону України "Про страхування", має бути:
 - а) не менше від двох;
 - б) не менше від трьох;
 - в) не лімітовано;
 - г) не менше від п'яти.

4. За спеціалізацією страховиків розподіляють на:
- а) державні та приватні;
 - б) некеровані й ті, що підлягають регулюванню;
 - в) іноземні та вітчизняні;
 - г) зі страхування життя та з ризикового страхування.
5. Філія страхової компанії має право:
- а) займатися рекламною діяльністю;
 - б) проводити ревізії діяльності інших філій;
 - в) ухвалювати рішення про свою ліквідацію;
 - г) укладати та обслуговувати договори страхування.
6. Якими видами діяльності може займатися страховик:
- а) надавати кредити страхувальникам;
 - б) виконувати ремонтні роботи застрахованих транспортних засобів, що постраждали, унаслідок страхового випадку;
 - в) укладати договори страхування та визначати розмір збитків страхувальників;
 - г) займатися роздрібною торгівлею?
7. Об'єднання страховиків створюють, із метою:
- а) здійснення перестраховальних операцій;
 - б) захисту інтересів страховиків;
 - в) надання страхових послуг;
 - г) організації реклами страхових продуктів та їхньої реалізації.
8. До особливостей діяльності товариств взаємного страхування належать:
- а) неоднорідність складу учасників;
 - б) учасники є страховиками та страхувальниками одночасно;
 - в) страхувальники беруть участь у розподілі прибутку товариства;
 - г) комерційний характер діяльності.
9. Які функції виконує Ліга страхових організацій України:
- а) бере на страхування ризику;
 - б) гарантує платоспроможність страховиків;
 - в) сприяє вдосконаленню страхового законодавства;
 - г) укладає договори страхування?
10. Представництво страхової компанії має право:
- а) виплачувати страхові суми та страхові відшкодування;
 - б) здійснювати репрезентативні функції;

- в) брати участь у співстрахуванні;
- г) розробляти правила страхування.

7. Самостійна робота

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання студенти виконують самостійно під методичним керівництвом викладача.

Мета СРС – засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у студентів загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи студентів денної форми навчання, визначено навчальним планом, він становить 80 % (42 години) від загального обсягу навчального часу на вивчення дисципліни (72 години). У ході самостійної роботи студент має стати активним учасником навчального процесу, навчитися свідомо ставитися до оволодіння теоретичними та практичними знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, брати на себе індивідуальну відповідальність за якість власної професійної підготовки. СРС містить: опрацювання лекційного матеріалу; опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, основних термінів та понять за темами дисципліни; підготовку до практичних, семінарських занять; підготовку до виступу на семінарських заняттях; поглиблене опрацювання окремих лекційних тем або питань; пошук (підбір) та огляд літературних джерел на задану тематику навчальної дисципліни; аналітичний розгляд наукової публікації; контрольну перевірку студентами особистих знань за запитаннями для самодіагностики; підготовку до контрольних робіт та інших форм поточного контролю; підготовку до модульного контролю (колоквіуму); систематизацію вивченого матеріалу, із метою підготовки до семестрового екзамену.

Необхідним елементом успішного засвоєння матеріалу навчальної дисципліни є самостійна робота студентів із вітчизняною та зарубіжною спеціальною економічною літературою, нормативними актами з питань державного регулювання економіки, статистичними матеріалами. Основні види самостійної роботи, запропоновані студентам для

засвоєння теоретичних знань із навчальної дисципліни, наведено в табл. 7.1.

Таблиця 7.1

**Завдання для самостійної роботи студентів
та форми контролю за нею**

Назви тем	Зміст самостійної роботи студентів	Кількість годин	Форми контролю за СРС	Література
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи та види страхування в міжнародному туризмі				
<p><i>Тема 1.</i> Основні поняття у страхуванні туристів і туристичних підприємств.</p> <p><i>Тема 2.</i> Сучасний стан розвитку страхового ринку.</p> <p><i>Тема 3.</i> Види та форми страхування в туризмі</p>	<p>Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i>, огляд теоретичного матеріалу з тем "Специфічні ознаки страхування та його функції", "Генезис вітчизняного страхового ринку", "Необхідність у класифікації страхування за спеціалізацією страховика та її значення"</p>	6	Презентація результатів	<p>Основна: [2 – 4]. Додаткова: [11; 14; 20]</p>
<p><i>Тема 4.</i> Основні системи страхування зовнішньоекономічних зв'язків у туризмі.</p> <p><i>Тема 5.</i> Особисте страхування туристів.</p> <p><i>Тема 6.</i> Майнове страхування туристів і туристичних підприємств</p>	<p>Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Підготовка до контрольної роботи за темами 1, 2 та 3. Огляд теоретичного матеріалу з тем "Зарубіжний досвід державного регулювання страхової діяльності", "Оцінювання об'єктів особистого страхування: механізм та особливості", "Умови та порядок страхування особливо цінного майна громадян"</p>	6	Презентація результатів. Письмова контрольна робота	<p>Основна: [2; 3; 9]. Додаткова: [18 – 22]</p>

1	2	3	4	5
<p><i>Тема 7.</i> Страхування відповідальності у сфері туризму.</p> <p><i>Тема 8.</i> Екологічне страхування в туризмі</p>	<p>Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, огляд теоретичного матеріалу з тем "Тенденції розвитку ринку страхування відповідальності в Україні", "Проблеми збереження довкілля та роль страхування відповідальності за екологічне забруднення у їхньому вирішенні"</p>	6	Презентація результатів	<p>Основна: [4; 7; 9]. Додаткова: [17 – 21]</p>
Усього за за змістовим модулем 1		18		
Змістовий модуль 2. Діяльність туристичних компаній та механізм устанавлення страхових тарифів				
<p><i>Тема 9.</i> Страхова організація, її роль та місце в економічній системі.</p> <p><i>Тема 10.</i> Організація страхування в зовнішньоекономічній діяльності</p>	<p>Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Підготовка до контрольної роботи за темами 4 – 7. Огляд теоретичного матеріалу з тем "Роль страхових посередників у розвитку страхового бізнесу", "Особливості розвитку страхових ринків США, Японії та ЄС"</p>	6	<p>Письмова контрольна робота. Презентація результатів</p>	<p>Основна: [1; 5; 6]. Додаткова: [10; 16; 25; 26]</p>
<p><i>Тема 11.</i> Процедура перестраховання в туризмі.</p> <p><i>Тема 12.</i> Страхові правовідносини сторін</p>	<p>Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i>, огляд теоретичного матеріалу з тем "Витоки та світова історія розвитку перестраховання", "Права та обов'язки сторін під час укладання договору страхування"</p>	6	Презентація результатів	<p>Основна: [1; 5]. Додаткова: [10; 25; 26]</p>

1	2	3	4	5
Тема 13. Страхові ризики у сфері туризму та управління ними. Тема 14. Ціноутворення в туристичному страхуванні	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Підготовка до контрольної роботи за темами 8 – 12. Огляд теоретичного матеріалу з тем "Страховий ризик як основа договору страхування", "Інвестиційний портфель страховика та його характеристика"	6	Письмова контрольна робота. Презентація результатів	Основна: [1; 5; 6]. Додаткова: [10; 13; 22]
Тема 15. Просування послуг страхування туристів і туристичних підприємств. Тема 16. Проблеми страхування в туризмі	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Підготовка до колоквіуму. Огляд теоретичного матеріалу з тем "Посередницька діяльність у країнах ЄС", "Проблеми та перспективи розвитку інвестиційної діяльності страховика"	6	Письмова контрольна робота. Презентація результатів	Основна: [1; 5; 6]. Додаткова: [10; 14; 15; 19; 22]
Усього за змістовим модулем 2		24		
Усього за змістовими модулями		42		

7.1. Контрольні запитання для самодіагностики

Тема 1. Основні поняття у страхуванні туристів і туристичних підприємств

1. Що таке "безпека туристичної послуги"?
2. Сформулюйте та поясніть основні функції страхування в туризмі.
3. Розкрийте основний зміст мети страхування.
4. Що таке "страхова подія" та "страховий випадок"? Що між ними спільного та в чому різниця?
5. Що називають страховим відшкодуванням?

Тема 2. Сучасний стан розвитку страхового ринку

1. Які основні тенденції розвитку світового ринку страхування?
2. Дайте характеристику страховому ринку США.
3. Як здійснюють перехід страхового ринку України на міжнародні стандарти та в чому полягає їхня сутність?
4. Який державний орган регулює страхову діяльність в Україні?
5. Які основні законодавчі акти регламентують страхування в туристичній діяльності?

Тема 3. Основні види та форми страхування в туризмі

1. Які основні форми страхування існують?
2. Які є види страхування за організаційними формами?
3. Назвіть основні класифікаційні критерії видів страхування.
4. Які нові види страхування ви знаєте?

Тема 4. Основні системи страхування зовнішньоекономічних зв'язків у туризмі

1. У чому полягає зміст страхування зовнішньоекономічних зв'язків у туристичній діяльності?
2. Які види страхування забезпечують страхування зовнішньоекономічної діяльності туристичних підприємств?
3. Який комплекс послуг поєднують системи страхування?
4. Що таке система "Асистанс"?
5. Які існують види "Асистанс"?
6. Які системи страхування транспортних засобів існують?

Тема 5. Особисте страхування туристів

1. Що таке "особисте страхування"?
2. Дайте характеристику страхуванню від нещасного випадку.
3. Які види медичного страхування ви знаєте?
4. Від яких факторів залежить ціна добровільного медичного страхування?

Тема 6. Майнове страхування туристів і туристичних підприємств

1. Що таке "майно" і як здійснюють його оцінювання під час страхування?

2. Дайте характеристику страхування майна підприємств сфери послуг.
3. На яких умовах страхують майно туриста?
4. Дайте характеристику страхуванню транспортних засобів.
5. Чи є майнове страхування в туризмі обов'язковим?

Тема 7. Страхування відповідальності у сфері туризму

1. Розкрийте зміст поняття "відповідальність".
2. Як відповідальність може бути об'єктом страхування?
3. На які види розподіляють страхування відповідальності?
4. У чому полягає зміст специфічної відповідальності в туристичній діяльності?
5. Дайте характеристику страхуванню професійної відповідальності.

Тема 8. Екологічне страхування в туризмі

1. У чому полягає актуальність екологічного страхування на сьогодні?
2. Яка мета екологічного страхування?
3. У яких випадках відповідальність підлягає страхуванню?
4. Дайте характеристику екологічному страхуванню в розвинутих країнах світу.

Тема 9. Страхова організація, її роль та місце в економічній системі

1. Опишіть механізм функціонування страхових компаній.
2. Які фактори впливають на поширення ринку страхових послуг у туристичній діяльності?
3. Назвіть основні організаційні форми страховиків. Які з них передбачено законодавством України?
4. Чому акціонерне товариство є найбільш прийнятною формою організації страхового капіталу?
5. Чим державні правові компанії відрізняються від акціонерних?

Тема 10. Організація страхування в зовнішньоекономічній діяльності

1. Які існують об'єднання страхових компаній та інших організацій?
2. Назвіть основні системи страхових відносин.
3. Яке значення у страхуванні мають промислово-фінансові групи?

4. За яких обставин страхові компанії об'єднують у страхові пули?
5. Чому законодавство деяких країн забороняє подвійне страхування?

Тема 11. Процедура перестрахування в туризмі

1. У чому полягає сутність перестрахування?
2. Які існують економічні передумови для укладання договорів перестрахування?
3. Порівняйте пропорційне та непропорційне перестрахування.
4. Як визначають власне утримання передавальної страхової компанії?
5. Якими є взаємовідносини між сторонами за договором ексцедента збитковості?

Тема 12. Страхові правовідносини сторін

1. Які системи страхових відносин ви знаєте?
2. У яких випадках доцільно застосовувати самострахування?
3. У чому полягає зміст подвійного страхування? Чому його заборонено законодавством деяких країн?
4. Хто є страховиком і страхувальником за взаємного страхування?
5. У яких випадках договір страхування вважають недійсним?

Тема 13. Страхові ризики у сфері туризму та управління ними

1. Які види ризиків найбільш типові для туристичних підприємств?
2. Наведіть основні фактори ризику для туристів.
3. У чому полягає метод контролю за ризиками на туристичному підприємстві?
4. Назвіть причини трансферу ризиків туристичними підприємствами.
5. Охарактеризуйте етапи розроблення програми страхування ризиків на туристичному підприємстві.

Тема 14. Ціноутворення в туристичному страхуванні

1. Що таке "рентабельність страхових операцій"?
2. Яка структура страхових тарифів?
3. Які фактори впливають на ціну страхування?
4. Як визначають ціну для ризикових видів страхування?
5. У чому сутність методу розрахунку ціни страхування, заснованого на трендовому аналізі тарифних ставок страхової компанії?

Тема 15. Просування послуг страхування туристів і туристичних підприємств

1. Охарактеризуйте основні напрями маркетингу у страхуванні.
2. Які засоби реклами найбільш ефективні для страхових компаній?
3. Що таке "аквізиція"?
4. Чим відрізняються страхові агенти від страхових брокерів?
5. Хто такі "генеральні агенти"?

Тема 16. Проблеми страхування в туризмі

1. Які існують основні недоліки сучасного страхування в туризмі?
2. Які види страхування особливо піддаються страховому шахрайству?
3. Наведіть приклади типових злочинних дій у страхуванні туристів і туристичних підприємств.
4. Охарактеризуйте злочини, що здійснюються в інтересах страховиків.
5. Яких заходів уживають страховики в боротьбі зі злочинами у страхуванні?

8. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативну роботу здійснюють за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки та захисту завдань, винесених на поточний контроль, тощо.

Формами організації індивідуально-консультативної роботи є:

- а) за засвоєнням теоретичного матеріалу:
консультації: індивідуальні (запитання – відповідь), групові (розгляд типових прикладів – ситуацій);
- б) за засвоєнням практичного матеріалу:
консультації індивідуальні та групові;
- в) для комплексного оцінювання засвоєння програмного матеріалу:
індивідуальне здавання виконаних робіт.

9. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачено застосування як активних,

так і інтерактивних навчальних технологій, серед яких: лекції проблемного характеру, міні-лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, мозкові атаки, презентації (табл. 9.1 і 9.2).

Таблиця 9.1

**Розподіл форм та методів активізації процесу навчання
за темами навчальної дисципліни**

Теми	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
<p><i>Тема 1.</i> Основні поняття у страхуванні туристів і туристичних підприємств. <i>Тема 2.</i> Сучасний стан розвитку страхового ринку. <i>Тема 3.</i> Основні види та форми страхування в туризмі</p>	<p><i>Лекція проблемного характеру та семінар-дискусія</i> з питань "Роль страхування в туристичній сфері"; "Перспективи розвитку страхового ринку в Україні. Відповідність світовим стандартам", "Динаміка розвитку особистого страхування, страхування майна та відповідальності в Україні". <i>Ділова гра</i> "Обговорення можливих взаємовигідних умов взаємодії страхової компанії та туроператора в Україні"</p>
<p><i>Тема 4.</i> Основні системи страхування зовнішньоекономічних зв'язків у туризмі. <i>Тема 5.</i> Особисте страхування туристів. <i>Тема 6.</i> Майнове страхування туристів і туристичних підприємств</p>	<p><i>Міні-лекція</i> з питань "Схема надання медичної допомоги туристам за системою "Асистанс", "Суперечності у правилах страхування багажу під час авіаперельотів у різних країнах світу". <i>Лекція проблемного характеру та семінар-дискусія</i> з питань "Переваги системи "Асистанс" перед іншими видами страхування", "Особливості медичного страхування в різних країнах світу". <i>Ділова гра</i> "Обґрунтування вибору тієї чи іншої страхової компанії під час здійснення подорожі на власному автомобілі за кордон"</p>
<p><i>Тема 7.</i> Страхування відповідальності у сфері туризму <i>Тема 8.</i> Екологічне страхування в туризмі</p>	<p><i>Лекція проблемного характеру та семінар-дискусія</i> з питань "Учасники інфраструктури туристичного бізнесу як основні споживачі страхування цивільної відповідальності", "Практика застосування екологічного страхування в Україні". <i>Міні-лекція</i> з питань "Страхування відповідальності в розвинутих країнах Європи для туристів із країн СНД", "Визначення об'єктів страхового захисту в разі екологічного страхування"</p>

1	2
<p><i>Тема 9.</i> Страхова організація, її роль та місце в економічній системі.</p> <p><i>Тема 10.</i> Організація страхування в зовнішньоекономічній діяльності</p>	<p><i>Лекція проблемного характеру</i> з питань "Розвиток страхових компаній в Україні", "Застосування різних систем страхових відносин у туризмі".</p> <p><i>Міні-лекція</i> з питання "Розвиток страхових послуг у туризмі".</p> <p><i>Презентація</i> результатів роботи в малих групах</p>
<p><i>Тема 11.</i> Процедура перестраховування в туризмі.</p> <p><i>Тема 12.</i> Страхові правовідносини сторін</p>	<p><i>Лекція проблемного характеру</i> з питань "Обґрунтування необхідності в процесі перестраховування", "Порядок здійснення страхових виплат та страхового відшкодування"</p> <p><i>Ділова гра</i> "Розподіл ризику між перестраховальниками на основі пропорційних та непропорційних договорів", "Проведення страхової експертизи".</p> <p><i>Презентація</i> результатів роботи в малих групах</p>
<p><i>Тема 13.</i> Страхові ризики у сфері туризму та управління ними.</p> <p><i>Тема 14.</i> Ціноутворення в туристичному страхуванні</p>	<p><i>Лекція проблемного характеру</i> з питань "Класифікація ризиків у туризмі", "Методи розрахунку страхового тарифу за ризиковими видами страхування".</p> <p><i>Ділова гра</i> "Програми страхування ризиків туристичних підприємств".</p> <p><i>Міні-лекція</i> з питання "Фактори, що впливають на рівень тарифної ставки".</p> <p><i>Презентація</i> результатів роботи в малих групах</p>
<p><i>Тема 15.</i> Просування послуг страхування туристів і туристичних підприємств.</p> <p><i>Тема 16.</i> Проблеми страхування в туризмі</p>	<p><i>Лекція проблемного характеру</i> з питань "Аналіз ефективності діяльності страхових посередників в Україні", "Методи боротьби зі злочинністю у страхуванні".</p> <p><i>Ділова гра</i> "Розроблення реклами надання страхових послуг у туризмі конкретною страховою компанією".</p> <p><i>Презентація</i> результатів роботи в малих групах</p>

Основні відмінності активних та інтерактивних методів навчання від традиційних визначають не тільки за методикою й технікою викладання, але й високою ефективністю навчального процесу, який виявляють у: високій мотивації студентів; закріпленні теоретичних знань на практиці; підвищенні самосвідомості студентів; формуванні здатності приймати самостійні рішення; формуванні здатності до ухвалення колективних рішень; формуванні здатності до соціальної інтеграції; набуття навичок у вирішенні конфліктів; розвитку здатності до знаходження компромісів.

Лекції проблемного характеру – один із найважливіших елементів проблемного навчання студентів. Вони передбачають разом із розглядом основного лекційного матеріалу встановлення та розгляд кола проблемних питань дискусійного характеру, які недостатньо розроблено в науці й мають актуальне значення для теорії та практики. Лекції проблемного характеру відрізняються поглибленою аргументацією матеріалу, що викладають. Вони сприяють формуванню у студентів самостійного творчого мислення, прищеплюють їм пізнавальні навички. Студенти стають учасниками наукового пошуку та вирішення проблемних ситуацій.

Міні-лекції передбачають викладення навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною наповненістю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Їх проводять, переважно, як частину заняття-дослідження. Міні-лекції відрізняються від повноформатних лекцій значно меншою тривалістю. Зазвичай міні-лекції тривають не більше ніж 10 – 15 хвилин і їх використовують для того, щоб стисло повідомити нову інформацію всім слухачам. Міні-лекції часто застосовують як частини цілісної теми, яку бажано викладати повноформатною лекцією, щоб не втомлювати аудиторію. Тоді інформацію надають по черзі кількома окремими сегментами, між якими застосовують інші форми й методи навчання.

Семінари-дискусії передбачають обмін думками й поглядами учасників щодо цієї теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди та переконання, виробляють уміння формулювати думки та висловлювати їх.

Робота в малих групах дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою та змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі над темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей і досвіду соціального спілкування.

Мозкові атаки – це метод вирішення завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити якомога більшу кількість ідей за дуже обмежений проміжок часу, обговорити та здійснити їхню селекцію.

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовують для подання певних досягнень, результатів роботи групи звіту про виконання індивідуальних завдань, проектних робіт. Презентації можуть бути як індивідуальними, наприклад виступ одного слухача, так і колективними, тобто виступи двох та більше слухачів.

Використання методик активізації процесу навчання

Теми навчальної дисципліни	Практичне застосування методик	Методики активізації процесу навчання
<p><i>Тема 1.</i> Основні поняття у страхуванні туристів і туристичних підприємств.</p> <p><i>Тема 2.</i> Сучасний стан розвитку страхового ринку.</p> <p><i>Тема 3.</i> Види та форми страхування в туризмі</p>	<p><i>Семінарське заняття.</i> Тема: "Необхідність у державному регулюванні страхової діяльності та його значення"</p>	Семінари-дискусії; презентації
<p><i>Тема 4.</i> Основні системи страхування зовнішньоекономічних зв'язків у туризмі.</p> <p><i>Тема 5.</i> Особисте страхування туристів.</p> <p><i>Тема 6.</i> Майнове страхування туристів і туристичних підприємств</p>	<p><i>Завдання 1.</i> Умови здійснення обов'язкового та добровільного медичного страхування.</p> <p><i>Завдання 2.</i> Умови та порядок страхування домашнього майна громадян</p>	Робота в малих групах; мозкові атаки
<p><i>Тема 11.</i> Процедура перестраховання в туризмі.</p> <p><i>Тема 12.</i> Страхові правовідносини сторін</p>	<p><i>Семінарське заняття.</i> Тема: "Тенденції розвитку ринку перестраховання в Україні"</p>	Семінари-дискусії; презентації
<p><i>Тема 15.</i> Просування послуг страхування туристів і туристичних підприємств.</p> <p><i>Тема 16.</i> Проблеми страхування в туризмі</p>	<p><i>Завдання 9.</i> Необхідність у проведенні маркетингових досліджень у страхуванні та його методика.</p> <p><i>Завдання 10.</i> Проблеми становлення та інтеграції страхового ринку України у світовий страховий простір</p>	Робота в малих групах; мозкові атаки

10. Методи контролю

Система оцінювання сформованих компетентностей (див. табл. 2.1) у студентів ураховує види занять, які, згідно із програмою навчальної дисципліни, передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюють за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів

навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи містять:

поточний контроль, що здійснюють протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять та оцінюють за сумою набраних балів (максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума – 60 балів);

модульний контроль, що здійснюють з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль, має на меті *інтегроване* оцінювання результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля.

Поточний контроль із даної навчальної дисципліни проводять у таких формах:

активна робота на лекційних заняттях;

активна участь у виконанні практичних завдань;

активна участь у дискусії та презентації матеріалу на семінарських заняттях;

проведення письмової контрольної роботи.

Модульний контроль із даної навчальної дисципліни проводять у формі колоквиуму. **Колоквиум** – це форма перевірки й оцінювання знань студентів у системі освіти у вищих навчальних закладах. Проводять як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача.

Порядок здійснення поточного оцінювання знань студентів.

Оцінювання знань студента під час семінарських і практичних занять здійснюють за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядають;

ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;

ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядають;

уміння поєднувати теорію із практикою під час розгляду ситуацій, розв'язання задач, здійснення розрахунків у процесі виконання завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і під час виступів в аудиторії, уміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки;

арифметична правильність виконання індивідуального та комплексного розрахункового завдання.

Максимально можливий бал за конкретне завдання ставлять за умови відповідності завдання студента або його усної відповіді всім зазначеним

критеріям. Відсутність тієї або іншої складової частини зменшує кількість балів. Під час оцінювання завдань увагу також приділяють якості, самостійності та своєчасності здавання виконаних завдань викладачу, згідно із графіком навчального процесу. Якщо якусь із вимог не буде виконано, то бали буде знижено.

Письмову контрольну роботу проводять три рази на семестр, вона містить практичні завдання різного рівня складності, відповідно до тем змістового модуля.

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів. Загальними критеріями, за якими здійснюють оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина й міцність знань, рівень мислення, уміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички та прийоми виконання практичних завдань, уміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та оброблення, самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Типова структура колоквиуму за змістовим модулем навчальної дисципліни "Страховання у міжнародному туризмі"

1. Теоретична частина

1. Основні види страхування в туризмі.
2. Види перестраховальних операцій.

2. Практична частина

Завдання 1. Портфель страховика складається із трьох однорідних груп ризиків, які мають відповідну оцінку 200, 350, 533 тис. грн. Максимальний рівень власного утримання страховика в покритті ризиків – 400 тис. грн. У перестраховання передано квоту в розмірі 25 % страхового портфеля.

Визначте:

- 1) форму перестраховання;
- 2) величину ризиків, переданих перестраховальнику за окремими групами та загалом;
- 3) власну участь цедента в покритті ризиків.

Проаналізуйте доцільність перестраховування всіх ризиків у портфелі страховика.

Завдання 2. Під час пожежі згорів холодильник, що мав ціну на час придбання 7 000 грн та раціональний термін використання 10 років. На момент укладання договору страхування холодильник експлуатувався три роки.

Визначте розмір збитку страхувальника та страхове відшкодування, якщо страхова сума, обумовлена в договорі, становила 4 000 грн, а безумовна франшиза – 5 %.

Завдання 3. Громадянин укладає зі страховиком договір обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів як власник автомобіля ВАЗ 2108 з об'ємом двигуна 1 800 см³. Територія переважного використання автомобіля – місто з населенням 600 тис. осіб, стаж водія – п'ять років. Договір укладено за умови, що транспортним засобом будуть користуватися й інші на законних підставах.

Визначити страховий платіж із цього виду в перший рік страхування.

Підсумкові бали за колоквиум складаються із суми балів за виконання всіх завдань, округлених до цілого числа за правилами математики.

Алгоритм вирішення кожного завдання містить окремі етапи, які відрізняються за складністю, трудомісткістю та значенням для його вирішення. Тому окремі завдання та етапи їхнього вирішення оцінюють окремо один від одного таким чином:

За перше завдання теоретичної частини, якщо студент відповів правильно, ставлять **4 бали**.

3 бали – якщо відповідь була неповною або допущено деякі помилки.

1 – 2 бали студент набирає, якщо він допускає значні помилки, дає неповну та не зовсім обґрунтовану відповідь.

Балів за завдання студент не набирає, якщо не може логічно побудувати відповідь та виявити свої знання із цього питання.

За друге завдання теоретичної частини ставлять **4 бали**, якщо студент відповів правильно.

3 бали – якщо відповідь була неповною або допущенні деякі помилки.

1 – 2 бали студент набирає, якщо він допускає значні помилки, дає неповну та не зовсім обґрунтовану відповідь.

Балів за завдання студент не набирає, якщо не може логічно побудувати відповідь та виявити свої знання із цього питання.

За перше завдання практичної частини студент набирає:

6 балів – за умови його повного виконання з використанням методів, методик та інструментів аналізу та діагностики підприємств, а також наявності змістовного обґрунтування виконаних розрахунків.

Оцінюють такі складові частини:

правильність розрахунків – 2 бали (1 бал, якщо допущено помилки в розрахунках);

правильність побудови алгоритму – 2 бали (1 бал, якщо допущено помилки);

висновки – 2 бали (1 бал, якщо зроблені висновки не повні).

Балів за завдання студент не набирає, якщо не може побудувати логіку рішення та виконати правильні розрахункові дії.

За друге завдання практичної частини студент набирає:

8 балів – якщо всі розрахунки було виконано правильно, до всіх дій наведено суттєві пояснення, проставлено одиниці вимірювання, зроблено повні та обґрунтовані висновки.

Оцінюють такі складові частини:

правильність розрахунків – **4 бали** (3 бали, якщо допущено незначні помилки у розрахунках; 1 – 2 бали, якщо допущено значні помилки в розрахунках);

правильність побудови алгоритму – 2 бали (1 бал, якщо допущені помилки);

висновки – 2 бали (1 бал, якщо зроблені висновки не повні).

Балів за завдання студент не набирає, якщо не може побудувати логіку рішення та виконати правильні розрахункові дії.

За третє завдання практичної частини студент набирає:

8 балів – якщо всі розрахунки були виконано правильно, до всіх дій наведено суттєві пояснення, проставлено одиниці вимірювання, зроблено повні та обґрунтовані висновки.

Оцінюють такі складові частини:

правильність розрахунків – **4 бали** (3 бали, якщо допущено незначні помилки у розрахунках; 1 – 2 бали, якщо допущено значні помилки в розрахунках);

правильність побудови алгоритму – 2 бали (1 бал, якщо допущені помилки);

висновки – 2 бали (1 бал, якщо зроблені висновки не повні).

Балів за завдання студент не набирає, якщо не може побудувати логіку рішення та виконати правильні розрахункові дії.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Систему оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей студентів денної форми навчання наведено в табл. 11.1.

Таблиця 11.1

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей

Професійні компетентності	Навчальний тиждень	Години	Методи та форми навчання	Оцінювання рівня сформованості компетентностей				
				Форми контролю	Максимальний бал			
1	2	3	4	5	6			
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи та види страхування в міжнародному туризмі								
Знання, уміння та навички у визначенні теоретичного підґрунтя страхування в міжнародному туризмі та основних видів страхування в туристичній діяльності	Здатність обґрунтовувати основні види ризику в туризмі, оцінювати страхові ринки провідних країн, визначати форми та види страхування за критеріями	3	Ауд.	2	Лекція	Тема 1. Основні поняття у страхуванні туристів і туристичних підприємств. Тема 2. Сучасний стан розвитку страхового ринку. Тема 3. Види та форми страхування в туризмі	Робота на лекції	1
		2		2				

1	2	3	4	5	6
Здатність розраховувати транспортні ризики в туризмі та забезпечувати умови страхування за системою "Асистанс", планування, особистого страхування та оцінювання ефективності страхування туристичних підприємств	5	СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел на задану тематику; ознайомлення з категоріальним апаратом системи безпеки в міжнародному туризмі та формами і видами страхування в туризмі, виконання практичних завдань щодо динаміки розвитку окремих видів страхування
		Ауд.	2	Лекція	Тема 4. Основні системи страхування зовнішньо-економічних зв'язків у туризмі. Тема 5. Особисте страхування туристів. Тема 6. Майнове страхування туристів і туристичних підприємств
		2	Практичне заняття	Ділова гра "Обґрунтування вибору тієї або іншої страхової компанії для здійснення подорожі на власному автомобілі за кордон". Виконання практичних завдань щодо розрахунку страхування транспортних засобів, презентація доповідей за темою лекції	Активна участь в обговоренні питань практичного заняття та виконання практичних завдань, підготовка доповідей за темою, поточна контрольна робота
					2
					1
					9

1	2	3	4	5	6		
Здатність розраховувати відповідальність суб'єктів туристичної діяльності. Здатність планувати та організовувати страхування екологічної відповідальності	7	СРС	5	Підготовка до занять	Перевірка домашніх завдань, усне опитування за вивченим матеріалом	2	
		СРС	5	Підготовка до занять	Перевірка домашніх завдань, усне опитування за вивченим матеріалом	2	
		Ауд.	2	Лекція	Робота на лекції	1	
		Ауд.	2	Практичне заняття	Активна участь в обговоренні питань практичного заняття та виконання практичних завдань, підготовка доповідей за темою	5	
		СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел на задану тематику; виконання практичних завдань щодо загальноцивільної відповідальності фізичних осіб, визначення екологічних ризиків	Перевірка домашніх завдань, усне опитування за вивченим матеріалом	2
		СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел на задану тематику; виконання практичних завдань щодо комплексного страхування транспортних ризиків, страхування майна туристів і туристичних підприємств, презентація доповідей за темою лекції	Перевірка домашніх завдань, усне опитування за вивченим матеріалом	2

1	2	3	4	5	6	
Змістовий модуль 2. Діяльність туристичних компаній та механізм установаження страхових тарифів						
Знання, уміння й навички в аналізі діяльності туристичних компаній у сфері туризму та механізму страхових тарифів	Здатність визначати правові основи діяльності страхових компаній і факторів, що впливають на їхню ефективність, визначати характерні ознаки промислово-фінансових груп, концернів та господарських організацій					
	9					
	Ауд.					
	СРС	2	2	Лекція	Робота на лекції	1
	5	Практичне заняття	2	Лекція		
Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел на задану тематику; виконання практичних завдань щодо механізму функціонування страхової компанії, ефективності діяльності страховиків				2	
Перевірка домашніх завдань, усне опитування за вивченим матеріалом	Активна участь в обговоренні питань практичного заняття та виконання практичних завдань, підготовка доповідей за темою, поточна контрольна робота				9	
Перевірка домашніх завдань, усне опитування за вивченим матеріалом	Активна участь в обговоренні питань практичного заняття та виконання практичних завдань, підготовка доповідей за темою, поточна контрольна робота				9	

1	2	3	4		5	6	
Здатність обгрунтовувати необхідність у перестрахованні. Здатність визначати основні джерела страхових виплат та страхового відшкодування	11	СРС	2	Лекція	Тема 11. Процедура перестраховання в туризмі. Тема 12. Страхові правовідносини сторін	Робота на лекції	1
			2	Практичне заняття	Ділова гра "Розподіл ризику між перестраховальниками на основі пропорційних та непропорційних договорів", презентація доповідей за темою лекції	Активна участь у виконанні практичних завдань, підготовка доповідей за темою	5
Здатність визначати систему ризиків та управління ними, сутність актуарних розрахунків та їхню класифікацію	13	СРС	6	Підготовка до занятя	Пошук, підбір та огляд літературних джерел на задану тематику; виконання практичних завдань щодо розподілу ризиків між перестраховальниками, проведення страхової експертизи	Перевірка домашніх завдань, усне опитування за вивченим матеріалом	2
			2	Лекція	Тема 13. Страхові ризики у сфері туризму та управління ними. Тема 14. Ціноутворення в туристичному страхуванні	Робота на лекції	1
Здатність визначати систему ризиків та управління ними, сутність актуарних розрахунків та їхню класифікацію	13	Ауд.	2	Практичне заняття	Виконання практичних завдань щодо розрахунку страхових ризиків, презентація доповідей за темою лекції	Активна участь в обговоренні питань практичного заняття та виконання практичних завдань, підготовка доповідей за темою, поточна контрольна робота	10

1	2	3	4	5	6		
Здатність визначати основні напрями маркетингової діяльності у страхуванні	15	СРС 6	Підготовка до занять	Перевірка домашніх завдань, усне опитування за вивченим матеріалом	2		
						Лекція	Робота на лекції
		Ауд.	2	Практичне заняття	Ділова гра "Розроблення реклами надання страхових послуг у туризмі конкретною страховою компанією", презентація доповідей за темою лекції	Активна участь у виконанні практичних завдань, підготовка доповідей за темою	5
		СРС 6	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел на задану тематику; виконання практичних завдань щодо визначення системи маркетингової інформації	Перевірка домашніх завдань, усне опитування за вивченим матеріалом	2	
		СРС 6	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел на задану тематику; виконання практичних завдань щодо механізму функціонування страхової компанії, розрахунку страхового тарифу за ризиковими видами страхування	Перевірка домашніх завдань, усне опитування за вивченим матеріалом	2	

1	2	3	4	5	6
Здатність визначати напрями вдосконалення страхування в Україні	17	Ауд.	Колоквіум	Проведення колоквіуму	31
		СРС	Пошук, підбір та огляд літературних джерел на задану тематику; повторення матеріалів до колоквіуму		
17	СРС	Ауд.	Виконання завдань	Підсумковий контроль	
		СРС	Повторення матеріалів змістових модулів		
Усього годин		72	Загальна максимальна кількість балів із навчальної дисципліни		100
із них					
аудиторні		62	86 %	поточний контроль	100
самостійна робота		10	14 %	підсумковий контроль	0

Розподіл балів у межах тем змістових модулів наведено в табл. 11.2.

Максимальну кількість балів, яку може накопичити студент протягом тижня за формами та методами навчання, наведено в табл. 11.3.

Розподіл балів за темами

Теми змістових модулів		Лекції (присутність)		Завдання за темами (робота на практичних заняттях)	Презентація (доповідь)	Індивідуальні опитування	Письмові контрольні роботи	Колоквіум	Сума
		1	2						
ЗМ 1	Тема 1. Основні поняття у страхуванні туристів і туристичних підприємств. Тема 2. Сучасний стан розвитку страхового ринку. Тема 3. Види та форми страхування в туризмі	1	1	2	2	2	–	–	8
	Тема 4. Основні системи страхування зовнішньоекономічних зв'язків у туризмі. Тема 5. Особисте страхування туристів. Тема 6. Майнове страхування туристів і туристичних підприємств	1	1	2	2	2	4	–	12
	Тема 7. Страхування відповідальності у сфері туризму. Тема 8. Екологічне страхування в туризмі	1	1	2	2	2	–	–	8
	Тема 9. Страхова організація, її роль та місце в економічній системі. Тема 10. Організація страхування у зовнішньоекономічній діяльності	1	1	2	2	2	4	–	12
ЗМ 2	Тема 11. Процедура перестрахування в туризмі. Тема 12. Страхові правовідносини сторін	1	1	2	2	2	–	–	8
	Тема 13. Страхові ризики у сфері туризму та управління ними. Тема 14. Ціноутворення в туристичному страхуванні	1	1	2	2	2	5	–	13
	Тема 15. Просування послуг страхування туристів і туристичних підприємств. Тема 16. Проблеми страхування в туризмі	1	2	2	2	2	–	30	39
	Сума	7	8	14	14	14	13	30	100

Розподіл балів за тижнями

Теми змістових модулів		Лекції (присутність)	Практичні заняття (присутність)	Завдання за темами (робота на практичних заняттях)	Презентація (доповідь)	Індивідуальні опитування	Письмові контрольні роботи	Колоквіум	Усього	
ЗМ 1	Теми 1 – 3	3 тиждень	1	1	2	2	2	–	–	8
	Теми 4 – 6	5 тиждень	1	1	2	2	2	4	–	12
	Теми 7, 8	7 тиждень	1	1	2	2	2	–	–	8
ЗМ 2	Теми 9, 10	9 тиждень	1	1	2	2	2	4	–	12
	Теми 11, 12	11 тиждень	1	1	2	2	2	–	–	8
	Теми 13, 14	13 тиждень	1	1	2	2	2	5	–	13
	Теми 15, 16	15 тиждень	1	1	2	2	2	–	–	8
	Тема 16	17 тиждень	–	1	–	–	–	–	30	31
Усього			7	8	14	14	14	13	30	100

Підсумкову оцінку з навчальної дисципліни визначають, відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 11.4).

Таблиця 11.4

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
1	2	3	4
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	зараховано

1	2	3	4
74 – 81	C	добре	зараховано
64 – 73	D	задовільно	зараховано
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

Оцінки за цією шкалою заносять до відомостей обліку успішності, індивідуального навчального плану студента та іншої академічної документації.

12. Рекомендована література

12.1. Основна

1. Гвозденко А. А. Страхование : учебник / А. А. Гвозденко. – Москва : ТК "Велби", Изд-во "Проспект", 2006. – 464 с.
2. Дурович А. Маркетинговые исследования в туризме : учеб.-практ. пособ. / А. Дурович. – Минск : Новое знание, 2002. – 347 с.
3. Дурович А. Реклама в туризме: учеб.-практ. пособ. / А. Дурович. – Минск : Новое знание, 2002. – 347 с.
4. Кабушкин М. И. Менеджмент туризма / М. И. Кабушкин. – Минск : Новое знание, 2004. – 408 с.
5. Машина Н. І. Міжнародне страхування : навч. посіб. – Київ : Центр навчальної літератури, 2006. – 504 с.
6. Машина Н. І. Страхування для туристичних підприємств : навч. посіб. – Київ : Центр навчальної літератури, 2006. – 368 с.
7. Реклама в туризме и отдыхе : учеб. пособ. / Н. Морган, А. Причард ; пер. с англ. под ред. Б. Л. Еремина. – Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2004. – 495 с.
8. Роїна О. М. Туристична діяльність. Нормативна база. / О. М. Роїна. – Київ : КНТ, 2005. – 448 с.
9. Чудновский А. Д. Менеджмент туризма / А. Д. Чудновский, М. А. Жукова. – Москва : Финансы и статистика, 2002. – 285 с.

12.2. Додаткова

10. Балабанов И. Л. Страхование / И. Л. Балабанов, А. И. Балабанов. – Санкт-Петербург : Питер, 2001. – 256 с.
11. Дядечко Л. П. Економіка туристичного бізнесу : навч. посіб / Л. П. Дядечко. – Київ : Центр учбової літератури, 2007. – 224 с.
12. Жукова М. А. Индустрия туризма: менеджмент организации / М. А. Жукова. – Москва : Финансы и статистика, 2003. – 200 с.
13. Залетов А. Н. Страхование в Украине / под ред. д-ра экон. наук О. А. Слюсаренко. – Киев : Международная агенция "BeeZone", 2002. – 452 с.
14. Квартальнов В. А. Теория и практика туризма / В. А. Квартальнов. – Москва : Финансы и статистика, 2003. – 672 с.
15. Котлер Ф. Маркетинг. Гостеприимство. Туризм : учебник для вузов / Ф. Котлер, Дж. Боуэн, Дж. Мейкенз. – Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 1 063 с.
16. Маренков Н. Л. Страхование дело / Н. Л. Маренков, Н. Н. Косаренко. – Москва : Национальный институт бизнеса; Ростов-на-Дону : Изд-во "Феникс", 2003. – 608 с. – Серия "Высшее образование".
17. Минго Дж. Секреты успеха великих компаний, 52 истории из мира бизнеса и торговли / Дж. Минго. – Москва : Питер, 1995. – 243 с.
18. Моткин Г. А. Основы экологического страхования / Г. А. Моткин. – Москва : Наука, 1996. – 192 с.
19. Ополченев И. И. Маркетинг в туризме: обеспечение рыночной позиции / И. И. Ополченев. – Москва : Советский спорт, 2003. – 187 с.
20. Планирование на предприятиях туризма : учеб. пособ. для вузов / Е. И. Богданов, О. Н. Кострюкова, В. П. Орловская, П. М. Фенин ; под. ред. Е. И. Богданова. – Санкт-Петербург : ИД "Бизнес-пресса", 2003. – 288 с.
21. Серов Т. П. Основы экологического страхования / Т. П. Серов. – Москва : МНПЭПУ, 1995. – 65 с.
22. Хохлов Н. В. Управление риском : учеб. пособ. для вузов / Н. В. Хохлов. – Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2001. – 239 с.

12.3. Інформаційні ресурси

23. Названы страховщики с самой быстрой выплатой ОСАГО [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://finance.liga.net/insurance/2017/6/8/news/53541.htm>.

24. ОСАГО: где предел роста убыточности? [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.insur-info.ru/analysis/1135>.
25. Переход на единый план счетов : мнение страхового рынка [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.insur-info.ru/analysis/1131>.
26. Про страхування : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>.
27. Про туризм : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр>.
28. "Формула" (страхование транспорта для физлиц) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://finance.liga.net/finmarket/insurance/kasko/1374.htm>.

12.4. Методичне забезпечення

29. Кравцова А. В. Глосарій з навчальної дисципліни "Страхування у міжнародному туризмі" [Електронний ресурс] / А. В. Кравцова. – Режим доступу : <http://www.ikt.hneu.edu.ua/course/view.php?id=201>.
30. Кравцова А. В. Контрольні завдання з навчальної дисципліни "Страхування у міжнародному туризмі" [Електронний ресурс] / А. В. Кравцова. – Режим доступу : <http://www.ikt.hneu.edu.ua/course/view.php?id=201>.
31. Кравцова А. В. Практичні завдання з навчальної дисципліни "Страхування у міжнародному туризмі" [Електронний ресурс] / А. В. Кравцова. – Режим доступу : <http://www.ikt.hneu.edu.ua/course/view.php?id=201>.
32. Кравцова А. В. Страхування у міжнародному туризмі : опорний конспект [Електронний ресурс] / А. В. Кравцова. – Режим доступу : <http://www.ikt.hneu.edu.ua/course/view.php?id=201>.
33. Кравцова А. В. Тестові завдання з навчальної дисципліни "Страхування у міжнародному туризмі" [Електронний ресурс] / А. В. Кравцова. – Режим доступу : <http://www.ikt.hneu.edu.ua/course/view.php?id=201>.

Додатки

Додаток А

Таблиця А.1

Структура складових частин професійних компетентностей із навчальної дисципліни "Страховання у міжнародному туризмі" за Національною рамкою кваліфікацій України

Складові частини компетентності, яку формують у межах теми	Мінімальний досвід	Знання	Уміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Основні поняття у страхованні туристів і туристичних підприємств					
Визначати сутність страхування як економічної категорії	Сутність поняття "страхування", його об'єкт, предмет, принципи, а також системи страхування та франшизи	Знання про сутність страхування як економічної та історичної категорії, його роль у соціально-економічному перетворенні суспільства	Ідентифікувати основні функції, які виконує страхування, його властивості та суспільне призначення	Ефективно оцінювати та використовувати страхові фонди, своєчасне й повне утворення яких є умовою розвитку страхування	Відповідальність за цільову спрямованість специфічних функцій страхування
Тема 2. Сучасний стан розвитку страхового ринку					
Визначати поняття та сутність страхового ринку	Основні класифікації страхових ринків, організаційна будова страхового ринку	Знання про сутність страхового ринку як сукупності економічних відносин між його учасниками	Формувати організаційну будову страхового ринку за різними елементами та суспільні потреби в його продавцях	Презентувати результати визначення внутрішнього та зовнішнього оточення на ринку страхових послуг	Відповідальність за точність і коректність організаційної будови страхового ринку

1	2	3	4	5	6
Тема 3. Види та форми страхування в туризмі					
Визначити класифікаційні ознаки страхування	Характеристика галузей, підгалузей та видів страхування	Знання основних класифікаційних ознак виділення різних видів страхування	Здійснювати оцінювання основних ознак класифікації страхування	Презентувати форми розбіжностей організації страхової діяльності	Відповідальність за точність і коректність виділення основних класифікаційних ознак
Тема 4. Основні системи страхування зовнішньоекономічних зв'язків у туризмі					
Визначати сутність страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів	Характеристика добровільного й обов'язкового страхування власників наземних транспортних засобів	Знання міжнародної системи "Зелена карта" та "Авто-КАСКО"	Здійснювати вибір страхових випадків у разі добровільного страхування автомобільних транспортних засобів	Презентувати результати застосування умовної та безумовної франшизи	Самостійно приймати рішення щодо виплати страхового відшкодування
Тема 5. Особисте страхування туристів					
Визначати сутність страхування життя та його основні види	Характеристика особистого страхування, страхування від нещасних випадків та медичне страхування	Знання підгалузей особистого страхування та специфічної страхової термінології	Здійснювати проведення видів особистого страхування, що мають ризиковий характер	Презентувати оцінку об'єктів страхування, механізм та особливості	Самостійно приймати рішення із задоволення потреб та майнових інтересів щодо здоров'я

1	2	3	4	5	6
Тема 6. Майнове страхування туристів і туристичних підприємств					
Визначати значення та види майнового страхування	Характеристика майнового страхування в системі страхового захисту	Знання умов і порядку страхування майна фізичних та юридичних осіб	Здійснювати й забезпечувати страховий захист від пошкодження та загибелі майна, унаслідок ризиків	Презентувати результати визначення страхової суми, платежу та відшкодування в разі страхування майна	Самостійно приймати рішення щодо страхування майна громадян України та страхових виплат
Тема 7. Страхування відповідальності у сфері туризму					
Визначити поняття "страхування відповідальності" та його види	Характеристика сутності, специфічного об'єкта та мети страхування відповідальності	Знання умов та порядку проведення страхування різних видів відповідальності	Визначати обов'язкові види страхування цивільної та професійної відповідальності	Презентувати результати проведення та особливості обов'язкового страхування відповідальності	Приймати рішення щодо порядку встановлення страхової суми, визначення збитків та їхнього відшкодування
Тема 8. Екологічне страхування в туризмі					
Визначити сутність екологічного страхування	Характеристика обов'язкових та добровільних видів екологічного страхування	Знання умов здійснення страхування відповідальності за забруднення довкілля	Визначити порядок дії, фактори та випадки договору страхування відповідальності за екологічне забруднення	Презентувати результати розрахунку розміру страхової суми в екологічному страхуванні	Приймати рішення щодо витрат з очищення наслідків забруднення

1	2	3	4	5	6
Тема 9. Страхова організація, її роль та місце в економічній системі					
Визначати класифікацію страховиків за різними ознаками	Характеристика організаційної форми страховиків та структури страхових компаній	Знання організаційних форм страхової діяльності в Україні	Обґрунтовувати необхідність у створенні товариств взаємного страхування в Україні	Презентувати особливості систем управління страховиків	Приймати рішення щодо розподілу страховиків за спеціалізацією
Тема 10. Організація страхування в зовнішньоекономічній діяльності					
Визначати об'єднання страхових підприємств та системи страхових відносин	Характеристика концернів, консорціумів та господарських асоціацій	Знання характерних ознак промислово-фінансових груп та страхових пулів як тимчасових об'єднань страхових компаній	Визначати особливості здійснення співстрахування та доцільність здійснення самострахування	Презентувати характерні риси взаємного страхування	Приймати рішення щодо доцільності здійснення страхування в зовнішньоекономічній діяльності
Тема 11. Процедура перестрахування в туризмі					
Визначати сутність та роль перестрахування	Характеристика суб'єктів, основних та додаткових функцій перестрахування	Знання методів здійснення перестрахування та особливостей його застосування	Використовувати перестрахування для забезпечення фінансової стійкості страховика	Ефективно формувати пропорційну та непропорційну форми здійснення перестраховальних операцій	Приймати рішення щодо забезпечення гарантій захисту майнових інтересів страхувальника

1	2	3	4	5	6
Тема 12. Страхові правовідносини сторін					
Визначати основні джерела страхового права в Україні	Характеристика економічного змісту та складових частин доходів страховика	Знання витрат страховика та порядку визначення його прибутку	Обґрунтовувати джерела доходів та витрат страховика, відповідно до видів діяльності, які він здійснює	Ефективно формувати та використовувати прибутки, ураховуючи відмінності та специфіку господарської діяльності	Відповідальність за точність і коректність оподаткування страхової діяльності
Тема 13. Страхові ризики у сфері туризму та управління ними					
Визначати сутність страхових ризиків та їхні класифікації	Характеристика страхових і нестрахових ризиків	Знання основних ознак класифікації ризиків	Визначати методи оцінювання страхових ризиків	Презентувати результати визначення страхового тарифу та його структури	Приймати рішення щодо настання події, у разі якої здійснюють страхування
Тема 14. Ціноутворення в туристичному страхуванні					
Визначати сутність актуарних розрахунків у страхуванні та їхня класифікація	Характеристика основних показників страхової статистики	Знання кількісного оцінювання фінансових ресурсів для розвитку та платоспроможності страховика	Визначати тарифну політику та структуру тарифної ставки	Презентувати результати розрахунку страхового тарифу за ризиковими видами страхування	Відповідальність за точність і коректність результатів ціни довгострокового страхування життя

1	2	3	4	5	6
Тема 15. Просування послуг страхування туристів і туристичних підприємств					
Визначати сутність маркетингової діяльності у страхуванні та її значення	Характеристика основних напрямів маркетингової діяльності у страхуванні	Знання сутності та основних типів аквізиції, характерних рис незалежних посередників страхових компаній	Визначати систему маркетингової інформації та особливості рекламної діяльності у страхуванні	Презентувати фактори, які формують конкурентоспроможність страхової послуги на страховому ринку	Відповідальність за точність і коректність результатів діяльності страхових агентів як повноважних представників страхових компаній
Тема 16. Проблеми страхування в туризмі					
Визначити недоліки страхової діяльності	Характеристика шахрайства страховальників, махінацій туристичних фірм та злочинів в інтересах страховиків	Знання злочинів у страхуванні туристів та туристичних підприємств	Здійснювати оцінювання неможливості забезпечити повну компенсацію збитків	Презентувати результати неадекватності визначення ціни страхування	Приймати рішення щодо протиправних дій у страховому процесі

Зміст

Вступ.....	3
1. Опис навчальної дисципліни	4
2. Мета та завдання навчальної дисципліни	4
3. Програма навчальної дисципліни	8
4. Структура навчальної дисципліни.....	14
5. Теми та плани семінарських занять.....	15
6. Теми практичних занять	16
6.1. Приклади типових практичних завдань до тем	18
7. Самостійна робота.....	21
7.1. Контрольні запитання для самодіагностики	24
8. Індивідуально-консультативна робота	28
9. Методи навчання	28
10. Методи контролю	32
11. Розподіл балів, які отримують студенти	37
12. Рекомендована література.....	46
12.1. Основна	46
12.2. Додаткова	47
12.3. Інформаційні ресурси.....	47
12.4. Методичне забезпечення	48
Додатки.....	49

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

СТРАХУВАННЯ У МІЖНАРОДНОМУ ТУРИЗМІ

**Робоча програма
для студентів спеціальності 242 "Туризм"
першого (бакалаврського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: **Кравцова** Альона Володимирівна
Алдошина Марія Володимирівна

Відповідальний за видання *О. А. Сущенко*

Редактор *О. Г. Доценко*

Коректор *О. Г. Доценко*

План 2017 р. Поз. № 189 ЕВ. Обсяг 56 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*